

Biodynamisk Odling

nr 3 · 2007

medlemstidning för Svenska Biodynamiska Föreningen

**Unik samling för ekoodling
Nordiskt Forum 2007
Att odla eller inte odla....?**

Biodynamisk odling

utges av Biodynamiska Föreningen som medlemstidning.

REDAKTION

Föreningens styrelse

ANSVARIG UTGIVARE

Lars Kjellenberg

REDAKTÖR

Lasse Hellander

T 070 216 33 90

E lasse@btk.st

ANNONSER

Lasse Hellander

E biodynamisk@btk.st

**Biodynamiska
Föreningen**

ADRESS HUVUDKONTOR

Biodynamiska Föreningen

Vintervägen 35

169 54 SOLNA

MEMLESSKAP I BIODYNAMISKA

FÖRENINGEN

T 070 216 33 90

E biodynamisk@btk.st

INNEHÅLL

Unik samling för ekoodling	3
Presentation av några i styrelsen	4
Nordiskt Forum 2007	5
Att odla eller inte odla....?	6
Birgers Hörna!	8

LEDARE

Mycket händer före jul

Jordbruksministern bjuder in till diskussion om utvecklingen av ekologisk produktion den 7 december. Hela livsmedelsskorn med flera organisationer från den ekologiska delen är inbjudna, endast en från den biodynamiska, nämligen Biodynamiska föreningen.

NORDISKT FORUM I DANMARK

Som ni såg i förra numret genomfördes Nordiskt Forum i Danmark detta år. Ett mycket innehållsrikt program och ca 40 deltagare, mest från Danmark naturligtvis. Samtliga närvarande från vår förening, bidrog med olika anföranden. Torgny Walldén, Lars Kjellenberg, Mattias Karlsson samt undetecknad. Mer om innehåll och några glimtar från föredragen i artikeln i tidningen.

SÅKALENDERN I TRYCK

Tryckpressarna rullar nu för fullt med den svenska såkalendern. Vi har tagit ett beslut i föreningen att varje medlem erhåller en såkalender gratis. Vi tycker att den är bra reklam och innehåller mycket "matnyttigt" om de kosmiska konstellationer som påverkar oss hela tiden.

MEDLEMSVÄRVNING

Vi hoppas på att alla ni medlemmar, som får tidningen, har lust att engagera er i att hjälpa föreningen i att öka medlemsantalet. Som ni kommer att märka nu under vintern, har vi kommit ikapp oss själva med tryck, hemsida och E-brev. Vi hoppas kunna öka aktiviteterna för medlemmarna ytterligare, runt om i Sverige. Vi ska i samarbete med andra företag och organisationer genomföra arrangemang på olika platser. Vi återkommer i januari-februari med ett litet program.

Lasse Hellander

Unik samling för ekoodling

Den 20 november enades nästan alla miljö- och konsumentorganisationer i Sverige om en gemensam skrivelse till regeringen och jordbruksministern. Initiativet togs från Biodynamiska föreningen.

Skrivelsen handlar om ett ökat stöd för ekologisk odling och ett stopp för GMO. (genmodifierade organismer)

Sammanlagt kan man säga att ca 47 organisationer stod bakom skrivelsen. I gruppen ingår två paraplyorganisationer, Sveriges Konsumenter (ca 28 medlemsorganisationer) och Sveriges Konsumenter i Samverkan, SKIS (ca 12 medlemsorganisationer). Vi hade räknat med WWF också, men de kunde inte vara med i slutändan. Nu ingick Naturskyddsföreningen, Greenpeace, Miljöförbundet Jordens vänner, Framtidsjorden, Sveriges Konsumenter, Sveriges Konsumenter i Samverkan samt Biodynamiska föreningen.

Fortsättningen av händelseutvecklingen kan läsas under Ledaren.

Stockholm 2007-11-20

Till
Jordbruksminister
Eskil Erlandsson
Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm

En gemensam skrivelse för utvecklat stöd för ekologisk produktion och en restriktiv hållning till införandet av genmodifierade organismer (GMO) i Sverige.

En gemensam skrivelse utformad som ett uttalande från ideella organisationer (NGOs) med utpräglad miljöprofil och konsumentintresse för att den ekologiska produktionen ska utvecklas i Sverige.

Samtliga föreningar vars namn återfinns nederst i dokumentet ställer sig bakom detta uttalande.

Nätverket av miljö- och konsumentorganisationer.
gm / Lasse Hellander

FORTSÄTT UTVECKLA DEN EKOLOGISKA PRODUKTIONEN I SVERIGE

Riksdagens har beslutat att den offentliga sektorns konsumtion av ekologiska livsmedel ska vara 25 % till år 2010. För att detta mål ska kunna uppnås har tidigare medel avsatts för att stimulera utvecklingen av ekologisk odling genom stöd till bl a vidareförädling, information och marknadsföring. Många kommuner, landsting och statliga myndigheter har på olika sätt bidragit till att målsättningen ska uppnås.

Under den senaste tiden har uppmärksamheten varit stor rörande ekologisk produktion. Media har informerat om olika projekt runt om i hela Sverige och visat på ekologisk produktion som en lösning på problem. Detta visar på en ökad medvetenhet och ökat engagemang från allmänheten. Konsumenternas möjligheter att ta del av ett ökat utbud av både svenska och importerade ekologiska produkter har ökat.

Vi anser att detta är en mycket positiv utveckling eftersom ekologisk produktion bidrar till att många av Sveriges nationella miljömål uppnås. Ekologisk produktion använder inte kemiska bekämpningsmedel, minskar ofta risken för urlakning av näringsämnen till sjöar och hav, har ofta en bättre djurmiljö samt använder inte konstgödsel och importerat foder. Den ekologiska odlingen hade tidigare ett vallstöd som tagits bort. Vi kräver att detta vallstöd återinförs för certifierade ekologiska odlingar. Ekologisk produktion bidrar dessutom till landsbygdsutveckling och utveckling av småskalig livsmedelsindustri.

Efterfrågan på ekologiska produkter ökar för varje dag, men utbudet ökar inte i samma takt. En fortsatt omställning av svenskt jordbruk till ekologisk produktion är nödvändig för att motsvara efterfrågan.

Många krafter har gemensamt arbetat för att utveckla ekologisk produktion, förädling och distribution, t ex riksdagen, offentlig sektor, producenter, lantbrukets organisationer, svensk dagligvaruhandel, forskningen och intresseorganisationer. Vi anser att **detta viktiga långsiktiga arbete måste få fortsätta och intensifieras.**

STARKA MOTKRAFTER VILL ANNAT

Motkrafter finns dock fortfarande. Multinationella företag lobbar framgångsrikt inom EU och i Sverige för en utveckling av jordbruket i motsatt riktning i förhållande till ekologisk produktion. De vill bl a använda genetiskt modifierade organismer (GMO)

i livsmedel och foder, vilket EU nu har godkänt, och odla genetiskt modifierade grödor inom EU. Användningen av genetiskt modifierade grödor permanentar i dagsläget produktionssystem med hög kemikalieanvändning, stora förluster av biologisk mångfald och en ifrågasatt livsmedelskvalité. Dessutom är kunskapen idag för dålig om hur GMO påverkar omgivande miljö genom bl a spridning av resistensfaktorer för att tillåta kommersiell odling.

En utveckling och utökning av ekologisk produktion kan i dagsläget inte överlämnas enbart till marknaden eftersom det idag inte finns det kapital som behövs för information, marknadsföring, utbildning, m m inom den ekologiska sektorn. Dessutom är många av de problem som ekologisk produktion adresserar grundläggande, gemensamma problem för hela jordbruket, vilka följaktligen gör dem till en samhällsangelägenhet. Därför behövs ett fortsatt politiskt och ekonomiskt stöd från riksdag och regering.

MINSKAT STÖD TILL EKOLOGISKA SEKTORN - PRESENTERAS SOM SATSNINGAR

Tyvärr ser vi att regeringen minskar stödet för utveckling av den ekologiska produktionen i Sverige. Pengar dras in från statliga verk och myndigheter som tidigare erbjudit utvecklingsstöd till ekologisk produktion. Dessutom bjuds organisationer och företag som inte har en tydlig ekologisk ambition, in för att "dela" på krympta anslag. En del forskningsmedel har tidigare "öronmärkts" för forskning kring ekologisk produktion, vilket nu ifrågasätts. Vi anser att dessa anslag istället behöver ökas, inte minskas. Ett holistiskt perspektiv måste vara övergripande för forskning om odling och livsmedelskvalité om vi ska klara klimatproblematiken. Inom Sveriges Lantbruksuniversitet saknas fortfarande i princip utbildning kring det ekologiska produktionssystemet. Endast två kortare tillvalskurser finns i utbudet. Det är en basal förutsättning för odlarna att välutbildad kompetens inom det ekologiska odlingsystemet finns i syfte att förbättra rådgivningen.

Vi kräver att regeringen ökar de insatser som stimulerar utvecklingen av ekologisk produktion:

- Ökat stöd till de ekologiska producenterna i primärproduktionen
- Återinförande av vallstöd för certifierad ekologisk odling
- Ökade medel till statliga verks och myndigheters arbete för ekologisk produktion.

- Ökade medel för marknadsföringsinsatser, utbildning och information om ekologisk produktion.
- Ökade öronmärkta forskningsanslag till ekologisk produktion.
- Stopp för odling och införande av genetiskt modifierade livs- och fodermedel tills kunskapen om risker och nytta ökat, ansvarsfrågan är beslutad och märkningen av produkter är fullständig.

Naturskyddsföreningen

Greenpeace

Miljöförbundet Jordens Vänner

Sveriges Konsumenter

Sveriges Konsumenter i Samverkan – SKIS

Framtidsjorden

Svenska Biodynamiska föreningen

Presentation av några i styrelsen

GÖRAN KARLSSON KASSÖR I STYRELSEN

Är född i Fjärås i Norra Halland, är 55 år och diver tillsammans med min fru Inger ett litet jordbruk i Fjärås sedan 1999, biodynamiskt sedan 2002. Odlar Speltvete, som säljes under namnet Solvara.

MARIA CARLS BERNSTEN 1: E VICE ORDFÖRANDE

Min bakgrund är lite delad då jag är uppvuxen i Stockholm men tillbringat mycket tid hos mina morföräldrar utanför Gnesta, så jag har fått det bästa av två världar. Jag kan inte släppa någon av dem så nu pendlar jag mellan odlingarna i Gnesta och boendet i Nacka. Jag har läst både marknadsföring och kulturgeografi och går nu andra året på biodynamiska Trädgårdsmästar utbildningen på Skillebyholm. Ut-

anför skolan så driver jag ett nystartat trädgårdsföretag som heter Tunamarkens trädgård och jobbar på restaurangen Hälsingborg i Stockholm.

För mig känns det angeläget att återskapa en relation mellan odlaren och konsumenten och informera konsumenten om vad det är de faktiskt väljer att köpa och äta. Hälsa, näring och miljö är aktuella frågor som ligger mig varmt om hjärtat. Min klara övertygelse är att alla små handlingar kan bidra till något stort i slutändan och att stödja biodynamisk odling är ett stort steg i rätt riktning.

NIKLAS KARLSSON, ERSÄTTARE, BUS

Mitt namn är Niklas Karlsson och är köksträdgårdsmästare på Skebo Herrgård i ros-lagen. Jag arbetar med gästers upplevelser kring trädgård och

mat utefter ett koncept som jag kallar Hortikulturell Gastronomi. Anledningen till det Biodynamiska arbetet är att jag uppfattar preparaten och grund idéerna kring det Biodynamiska som givare av maximal kvalitet iform av smak och kroppslig samt inre näring.

Verner Andersson här strävat för att skapa verkligt biodynamiskt odlade äpplen. Idag produceras förutom färsk frukt även must och lite fläsk! Verner låter nämligen grisar rota runt träden! Dessutom visade Verner på effekter av de så kallade askpreparaten. Att odla biodynamiska äpplen är ett verkligt hantverk. Att det dessutom kan ge rik frukt kunde alla övertyga sig om genom att njuta av de rikliga smakprov Verner tagit med till deltagarna.

Efter lunchen berättade Sören Ejlersen om sina tankar om biodynamiska livsmedel. Sören är kock och en av grundarna till Årstiderna ett företag som levererar lådor med livsmedel direkt till konsument. Företaget har vuxit starkt och levererade sin 2.000.000:e låda nyligen. Att Sören från början är kock framgick tydligt av hans berättelse. Att måltiden dessutom är så mycket mer än råvarorna var också något han ofta kom tillbaka till. Sören berättade om flera olika projekt där han strävat efter att ge deltagarna en totalupplevelse i samband med måltiden. Vi som lyssnade kände oss alltmera inspirerade och blev återigen påmind om hur fattig på verkliga upplevelser vår tids konsumtionssamhälle annars är.

Jens-Otto Andersen vid den Danska Biodynamiska Forskningsföreningen redogjorde för den forskning som bedrivits omkring mjölk. Detta vårt "närmaste" livsmedel hör till de mest misshandlade. Inte konstigt om mjölkallergierna breder ut sig. I samarbete mellan biodynamiska forskare i Danmark, Norge och Sverige planeras just nu ett projekt om sambandet mellan mat och hälsa. I detta projekt kommer mjölk att ingå som en mycket viktig del.

Med hjälp av Lone Telling fördes vi sedan in i ett annat aktuellt tema, klimatfrågan. Lone berättade ingående om hur man vid Barritskov gård försökt bygga upp odlingssystem som skall binda koldioxiden i mark och växter i så hög grad som möjligt. Att vi står inför stora utmaningar när det gäller just denna fråga är helt klart. Koldioxid är ju å ena sidan något som alla diskuterar å den andra är den något mycket abstrakt som ingen har sett. Säkert kommer denna fråga att uppta oss för lång tid framåt och det gäller att passa sig för att inte hamna på ett sidospår.

Kvällen avslutades sedan med samtal där deltagarna kunde engagera sig i mindre grupper omkring olika teman.

Lars Kjellenberg

Nordiskt Forum 2007

Varje år i november träffas biodynamiskt intresserade till möte under dagarna tre. I år träffades mellan 30 och 40 personer utanför Århus i Danmark. Mötesplatsen var Audonicon, som länge varit säte för den danska utbildningen till Waldorflärare. Platsen och rikligt med danskt gemyt gav hela mötet en varm inramning.

Mötet inleddes på fredagen med en presentation från en biodynamisk äppelodling. Under flera år har

Att odla eller inte odla....?

Kampen mot Medusan

Mitt namn är Niklas Karlsson och är köksträdgårdsmästare på Skebo Herrgård i Roslagen, medlem i Svenska Biodynamiska förenings styrelse och student på den biodynamiska trädgårdsutbildningen på Skillebyholm. Under andra året på Skillebyholm får eleverna möjlighet till en hel säsongspraktik. Jag valde Skebo Herrgård med anledning av ett projekt som fortgått under det senaste året. Projektet innefattar ett Orangeri i anslutning till Skebo Herrgård. I dagsläget drivs en konferens verksamhet i den ståtliga byggnaden från 1700-talet. Orangeriet tillkom under 1820-talet för att förse herrgårdsfolket med njutbara frukter som druvor, fikon och andra exotiska växter.

Min uppgift har under den senaste tiden varit att planera och anlägga en köksträdgård i anslutning till orangeriet. Säsong 2007 har jag dock fokuserat på frilandsodling av grönsaker till restaurangen och arbetat med att få upp intresset för konceptet *Hortikulturell Gastronomi*©. Konceptet grundar sig väldigt mycket i det biodynamiska, att med hjälp av sina sinnen närma sig ett sammanhang där frö har lika stor betydelse som anrättningen. Idén att låta konferensgästerna vara delaktiga i trädgårdens arbete och få dom uppmärksamma på vad odling och näring innebär leder till att när dom senare sätter sig till bords upplever en ny smak. Smaken av att skörda sin egen middag och förnimma de kvalitéer som det biodynamiska innebär för mig. I mitt tidigare arbetsliv jobbade jag som kock på några av Sveriges bästa restauranger. För mig blev råvaran något anonymt, och även fast vi lagade den högsta formen av gastronomi så kändes det som att det var något som saknades. Man gick bort sig i tekniker och prestige och missade vad den själsliga näringen innebär. När jag började med odling kan man säga att jag gick tog ett steg tillbaka i kedjan, men i och med att jag gjorde just detta öppnades en värld av insikter som

gjorde det klarare vad maten och näringen har för betydelse för människan.

Frilandet bestod av en åttaårig vall som med tiden tagits över av kvickrot. Bara kvickrot. Vallen bröts i våras och bearbetades in i det sista till det var dags för sådd och utplantering i början på juni. Mitt mål var att leverera ett brett sortiment av grödor, tidig skörd på rotfrukter och skott i flera omgångar under hela säsongen, kontinuiteten och kvalité.

Undertiden grönsakerna utvecklades växte även kvickroten. Det var som att kämpa mot Medusan, när man huggit av ett huvud kom det nya hela tiden. Jag vågade möta bestens blick och mina insatser blev svagare och svagare och snart blev dom till sten. Det kändes hopplöst men när jag skördade dom första grödorna kom krafterna tillbaka. Man pendlar hela tiden från total kollaps till himmelsk eufori. Och det är någonstans ytterligheterna som är så stimulerande, jag kan inte svara varför men jag tror det sätter en själ i ett sammanhang där vördnaden för det levande blir otroligt närvarande.

Sen kom frosten. 30 augusti, två dagar efter månförmörkelsen visade termometern $-4,2^{\circ}\text{C}$ som lägsta temperatur. Jag var införstådd med att växter kunde frysa men jag hade aldrig upplevt det. När jag gick runt i mitt Pompeji och såg att tiden hade stannat blev jag helt på det klara med vad kyla egentligen är. Det var precis den här typen av erfarenhet som jag ville uppleva. Kraftlös men uppfylld av insikt konstaterade jag att tomat är ingen bra gröda att odla på friland i zon 4, men jag var ju tvungen att prova.

Skebo herrgårds ägs och drivs av familjen Björklund. Familjen äger även Järinge gård. En före detta biodynamisk gård som nu driver en ekologisk köttproduktion av lamm, nöt och hjort. Gården ägdes tidigare av stiftelsen Agape som använde kapitalet för att köpa Skilleby gård, som numera är mitt hem.

Framtiden ser ljus ut, det som händer närmst är att ett gårdsslakteri kommer att byggas med förädling och gårdsbutik. För min del har jag en vinter framför mig med examensarbete på Skillebyholm som kommer att inriktas till verksamheten på Skebo herrgård och orangeriet.

Gårdens kretslopp sluter sig i Skebo bruk.

Tack för ordet,
Niklas Karlsson

Anslag till forskning

Nordisk Forskningsring för biodynamisk odling kommer i mars 2008 att dela ut 2-3 forskningsanslag på mellan 15000-20000 SEK vardera. Anslagen kommer att tilldelas forskning som syftar till att främja den biodynamiska odlingen i Skandinavien. Anslag kan ges till såväl planering, genomförande som rapportering av forskningsprojekt. Ansökan måste vara inkommen till oss senast den 1 mars 2008. Beslut fattas cirka en vecka senare och kan inte överklagas. Sänd ansökan till:

Nordisk Forskningsring
c/o SBF
Skilleby
S-153 91 Järna, Sverige

eller till
lars.kjellenberg@jdb.se

B POSTTIDNING

Avsändare:

Biodynamiska Föreningen
Vintervägen 35
169 54 SOLNA

Plats för ettikett

Birgers hörna!

Ekologisk odling en strategi för att överleva

Utöver hela världen sker en koncentration av försäljning av livsmedel till stormarknader. Utvecklingen är mest dramatisk i länder som Latinamerika och Asien. De gigantiska varuhusen som amerikanska Wal-Mart och franska Carrefour är drivande. Detta har lett till en kris för jordbruket utöver hela världen men mest i utvecklingsländer. Stormarknaderna kräver stadiga och stora leveranser, jämn kvalitet, standardiserade produkter. Carrefour har t ex en gigantisk distributionscentral i Sao Paulo, Brasilien, som betjänar en marknad på mer än 50 miljoner konsumenter. Detta i sin tur bidrar till odlingsplanter baserade på monokulturer och bekämpningsmedel. Priserna på grönsaker och frukt pressas ner samtidigt som kostnaderna för utsäde och bekämpningsmedel ökar. Resultatet kan som i Thailand bli att böndernas kostnader inte täcks av de priser som stormarknader erbjuder. Den här utvecklingen har pågått länge i den skrika världen där bara några få procent av befolkningen sysslar med jordbruk. Nu sker saker mycket snabbt också i länder där jordbruk fortfarande är det vanligaste yrket.

USA och EU subventionerar sitt jordbruk kraftigt

och trots långa och hårda förhandlingar i WTO har man inte klarat av att ändra på regler som styr tullar och subventioner. Detta medför bl a att överskott av jordbruksprodukter kan exporteras till utvecklingsländer. Småbönder utan ekonomiska tillgångar har allt svårare att hålla sig kvar på marknaden.

Det är här ekologisk odling kommer in som en strategi för att överleva. Ekologiska odlare erbjuder ofta små leveranser, har ett utbud som varierar efter årstiderna och skördar som lätt blir skadeangripna. För att klara sig har ekologiska bönder börjat samarbeta och i detta arbete kommer stöd från bl a Sverige. Trots större arbetsinsats är dessa bönder ofta nöjda eftersom de slipper kostnader för konstgödsel och bekämpningsmedel och i slutändan blir ekonomin bättre än då de odlade konventionellt.

Att odla ekologiskt är en fråga om att överleva som bonde, inte bara i utvecklingsländer utan också här hos oss.

Källa: Kooperation utan gränser, Små bönder stora marknader, nr 4 September 2006

Birger Wärn
birger.warn@bredband.net

Biodynamisk odlare sökes

till Waldorflekskolan Solskattens trädgård som är belägen i en vacker söderslutning på Frösön, Östersund.

Växstsäsongen 2008.

Ring gärna Katarina: 063-108572.